

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

PERIÒDICH SATÍRICH

HUMORÍSTICH, ILUSTRAT Y LITERARI

DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SENMANA

10 céntims cada número per tot Espanya

Números atrassats 20 céntims

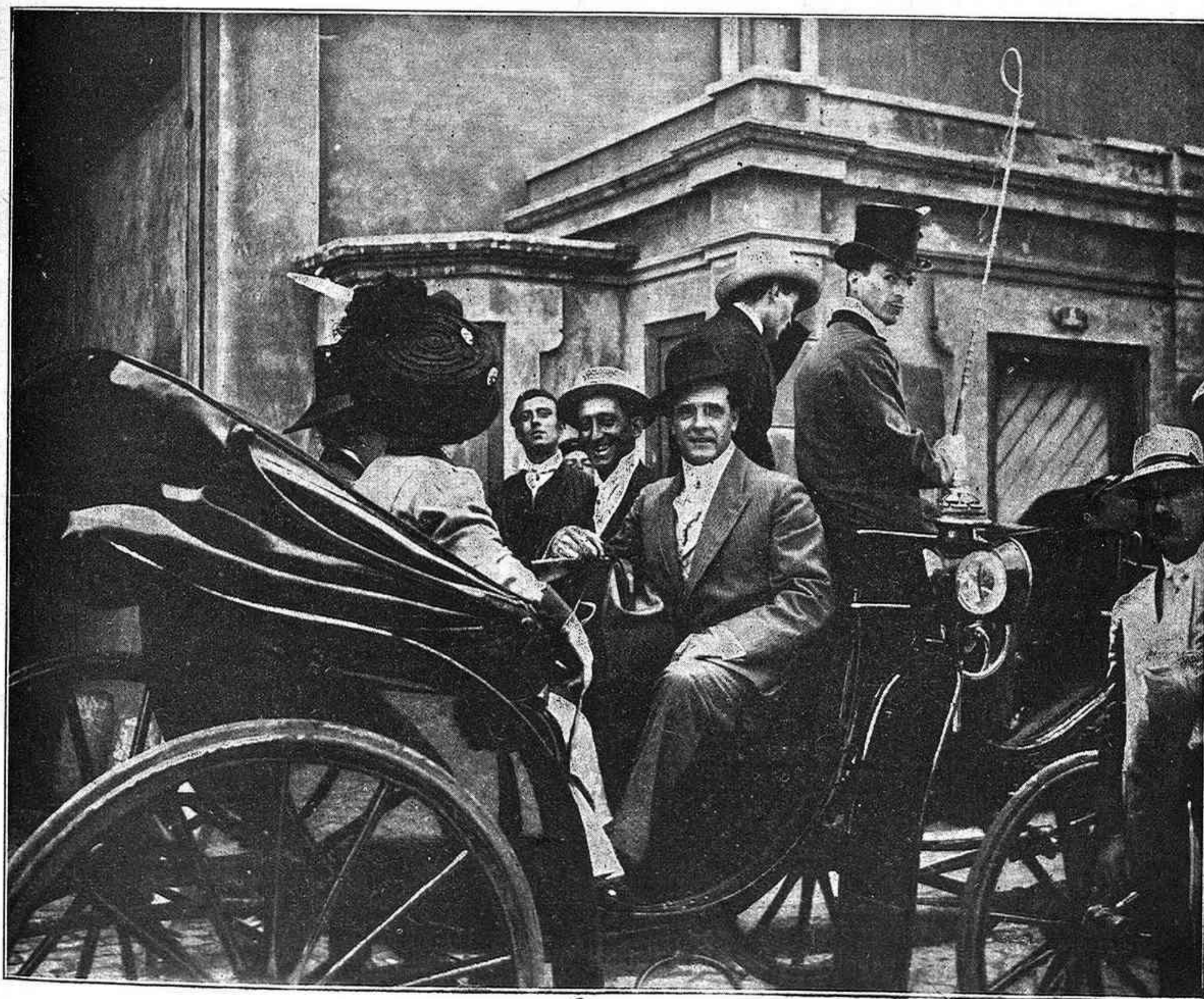
ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

LLIBRERÍA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, NÚM. 20
BARCELONA

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Fora de Barcelona, cada trimestre Espanya, 3 pessetas
Extranger, 5.

ELS QUE TORNAN

Arribada del eminent actor Enrich Borrás á Barcelona.

Aquest número ha passat per la censura gubernativa.

CRÓNICA

L' Enrich Borrás á Barcelona

DE retorn de la campanya artística que ha realitzat per Méjich, Cuba y Puerto Rico, el nostre gran actor arribá á Barcelona al mitjdia del divendres de la senmana passada.

L' Enrich Borrás torna plé de joventut y d'entusiasmes y cobert de gloria.

Un any y deu días ha invertit en la seva *tournee* per l'América del Centre y en aquest espay de temps, sense que se'n valguessin de menos ni la fortitut del seu cos ni la seva fe d'artista, prodigant esforços y talent, ha recorregut en triomf las deu ciutats més importants d'aquellas Repúblicas.

Cerco la manera de donar una idea del éxit inmens que 'l geni d' en Borrás ha assolit allí...

Si reproduheixo 'ls ditirámichs paragrafs que li endressa la premsa d'aquells païssos, si refaig l' itinerari que d' ovació en ovació ha recorregut l' actor eximi, si aporto 'l testimoni dels que han sentit en qualque d'aquellas ciutats las tempestats d'aplaudiments aixordadors, qu' en Borrás congriava arreu, penso que 'l positivisme del meu bon poble donará á las mevas paraulas el valor d' hiperbólicas oficiositats de periodista y d'amich y cada encomi será rebut ab una lleugera y irónica contracció de llavis.

Donchs, bé; una paraula pel bon poble meu, per aquell bon poble que no creu en Santa Gloria si l'imatge que ha fet el miracle no du 'l nimbe d'or macís y ben groixut: en Borrás ha guanyat en aquests dotze mesos darrers seixanta cinch mil duros, nets. Y entenguis que pera que un home pulcre com ell dongui per *neta* una cosa ha d'haver sigut fregada y refregada de manera que se'n hagi gastat una tercera part en treureli llustre.

Y no faig aquí menció d'aquell estutxet ahont hi porta 'ls recorts de las *nits d'honor*, qu' es un conglomerat d'or y pedreria.

Donats aquests sintétichs y eloqüentíssims precedents, crech que 'm será permés continuar parlant *en lírich*.

Desde l'arribada del actor eximi á Sant Joan de Puerto Rico, ara fa un any, ahont la ciutat en manifestació aná á rebre'l al moll y l'acompanyá victorejantlo al hostatje, fins al pendre comiat al Méjich, el mes passat, després d'una apoteosis de deu días de durada, en que, cada nit, uns quants centenars d'idólatras li feyan escolta d'honor del Teatro Virginia á casa seva, ha passejat el seu art excels y el nostre teatro per sobre una inmensa catifa de llorers.

Heusaquí la trayectoria que ha recorregut, en aquest temps, l'únich astre de primera magnitut ab que compta la nostra escena.

De Sant Joan de Puerto Rico, ahont hi feu un mes de temporada, passá á l'Habana y de l'Habana á la capital de Méjich, actuant també trenta días en cada una d'aquestas poblacions. Després y successivament doná quatre funcions á Puebla, altres quatre á Veracruz, quinze á Mérida de Yucatán, dotze més á l'Habana, quinze á Santiago de Cuba, sis á Manzanillo, vuyt més á Santiago, cinch á Camagüey, cinch á Santa Clara y cinch á Cienfuegos.

En aquest punt, quan portava ja donadas á América cent vuytanta cinch representacions, llicenciá á la companyia que se'n havia emportat de Barcelona y ingressá de primer actor y director del «Teatro

Virginia Fábregas» de Méjich, en el qual ha treballat durant aquests tres mesos darrers.

L'última etapa de la *tournee* ha sigut la menys productiva per l'artista, puig que acceptá la direcció del «Teatro Virginia Fábregas» pera reposar de las fadigas passadas, pera treballar quan li vingués de gust y cobrant el vinticinch per cent del ingrés á taquilla.

Y, essent la menos productiva aquesta campanya, li ha donat un benefici de dotze mil duros, pagats tots els gastos.

—¡Qualsevol fabriqui panyo, pateixi aranzels y resolgui vagas!— pensarán la majoria dels nostres fabricants que ja voldrían per ells aquests balansos trimestrals.

—Encare qualsevol fabricant pot fer aquest balans; encare no es just aixó— pensarán els artistes, en compensació.

* *

Per tot arreu ahont ha passat l' Enrich Borrás, ha sigut rebut ab xardorós entusiasme, escoltat ab fervorosa beatitut y despedit ab greu recansa. A n'ell deu esserli molt difícil precisar de quin públich ne guarda millors recorts, de quin se'n sent més agrahit.

Pero com qu' es natural que d'allá ahont ha passat més temps y més darrerament ha viscut, ne servi una impresió més fresca y més intensa, de segur que quan en las solituts del seu repós ressegueix á la lluminosa claror de la seva potent imaginació, el camí recorregut, s'atura, ab més placidesa que enlloch, á Méjich.

Allí hi deixá amistats inoblidables; la del venerable President de la República, don Porfirio Diaz qui 'l convidá á donar una funció al seu palau, convit que 'l nostre actor acceptá regonegut; la de don Justo Sierra, ministre, qui 'l comptava entre 'ls seus íntims; la del poeta Lluís Urbina...

Y apropósit de Méjich y de poetas, recordo que en Borrás se trobava á n'aquella República quan Catalunya homenatjava al seu de Poeta y que 'l gran actor organís una funció en honor del Mestre. Es representá la tragedia *Mar y cel*, que obtingué un éxit memorable.

Y ja que parlo d'éxits y aprofitantme de que las impresions que duch apuntadas me surtin successivament com si las de fora cridessin á las que encare están per eixir, remarcaré que l'obra de repertori que l'ha obtingut més gran en aquesta excursió, ha sigut *El místich*. Vint nits se posá en escena á Méjich ab vint plens á vessar y ab la circumstancia de que las dugas primeras representacions d'aquest drama tingueren carácter popular, més clar, que 's donaren á preus baratíssims: á dos pesos l'entrada general, qu' es, allí, com si en Gil fos l'empresari.

Ab tot, el teatro d'en Guimerá s'ha imposat en primer terme.

Els vells foren un altre gran éxit á tot arreu ahont se donavan á coneixer. No 's representá may aquesta obra, sense que al final s'hagués d'aixecar el teló una infinitat de vegadas y sense que en Borrás se vejés precisat á parlar ab el públich.

* *

Y, ara, vuy contarvos una bella anécdota d'en Borrás á Méjich.

Una nit se donava la tercera representació de *El Alcalde de Zalamea*, y al final del segon acte, quan en «Crespo»,—personatge que, com es sabut, interpreta d'una manera inimitable,—cau á terra y en «Rebolledo» li posa l'espasa sobre la gola dihent:

—Idos

si no quereis que la muerte sea el último castigo

vegé en Borrás que un comparsa que estava entre bastidors vestit de soldat de Felip II, mirava absolutament obsessionat l'escena y adelantava 'l cos d' una manera alarmanant.

Mes, atent á la seva feyna, l' eminent actor contestá:

—¿Que me importa, si está muerto mi honor, el quedar yo vivo?
¡Ah! ¡Quién tuviera una espada!
Porque sin armas seguirlos es en vano; etc...

Aleshoras vegé que 'l comparsa, de cara llarga y esgroguehida y mirada d' iluminat com un personatge del Greco, entrava en escena y encarantse ab en Rebolledo, sugestionat, inconscient, li digué ab veu sorda, d' odi reconcentrat.

—¡Cobarde, asesino!...

Y seguí al pobre actor en el «mutis» y l' acompanyá al seu quarto ab las rancuniosas imprecasions:

—¡Asesino!... ¡cobardel!...

De tal manera estava identificat el públich ab l' odi del comparsa, per la forsa d' humanitat de l' escena que precedí á aquest incident, que tothom cregué restablert ab ell el text de l' obra y que en las dugas anteriors representacions s' havia mutilat en aquell punt per no trobar qui l' interpretés á gust de la direcció.

* * *

Dels projectes que actualment tingui l' Enrich Borrás ningú 'n sab rès encare.

Sembla, ab tot, segur que pendrá part en una ó dugas funcions de beneficencia que 's donarán en un dels nostres teatros principals, y que ja no 'l tornarem á admirar sobre las taulas fins á haver realitzat una *tournee* definitiva que farà, no se sab quan, passant per París, Nova-York, Cuba y la República Argentina.

Després... després probablement acabarà 'ls seus días al sí de la patria, alternant plácidament las comoditats de la vida burgesa, ab l' insustituible passió per l' escena á que no poden renunciar may més els que s' han deixat apoderar del *dimoni del teatro* y menos encare 'ls qui reberen tots els honors y todas las riquezas de que l' esbojarrat y opulent diablet disposa.

* * *

No sabria acabar aquesta crónica sense adressar un prech al nostre actor eminent.

Ja sé que com á artista ne té las miseriosas pasions humanas; més també sé que per gran que l' artista siga no está may rellevat completament de sentir las.

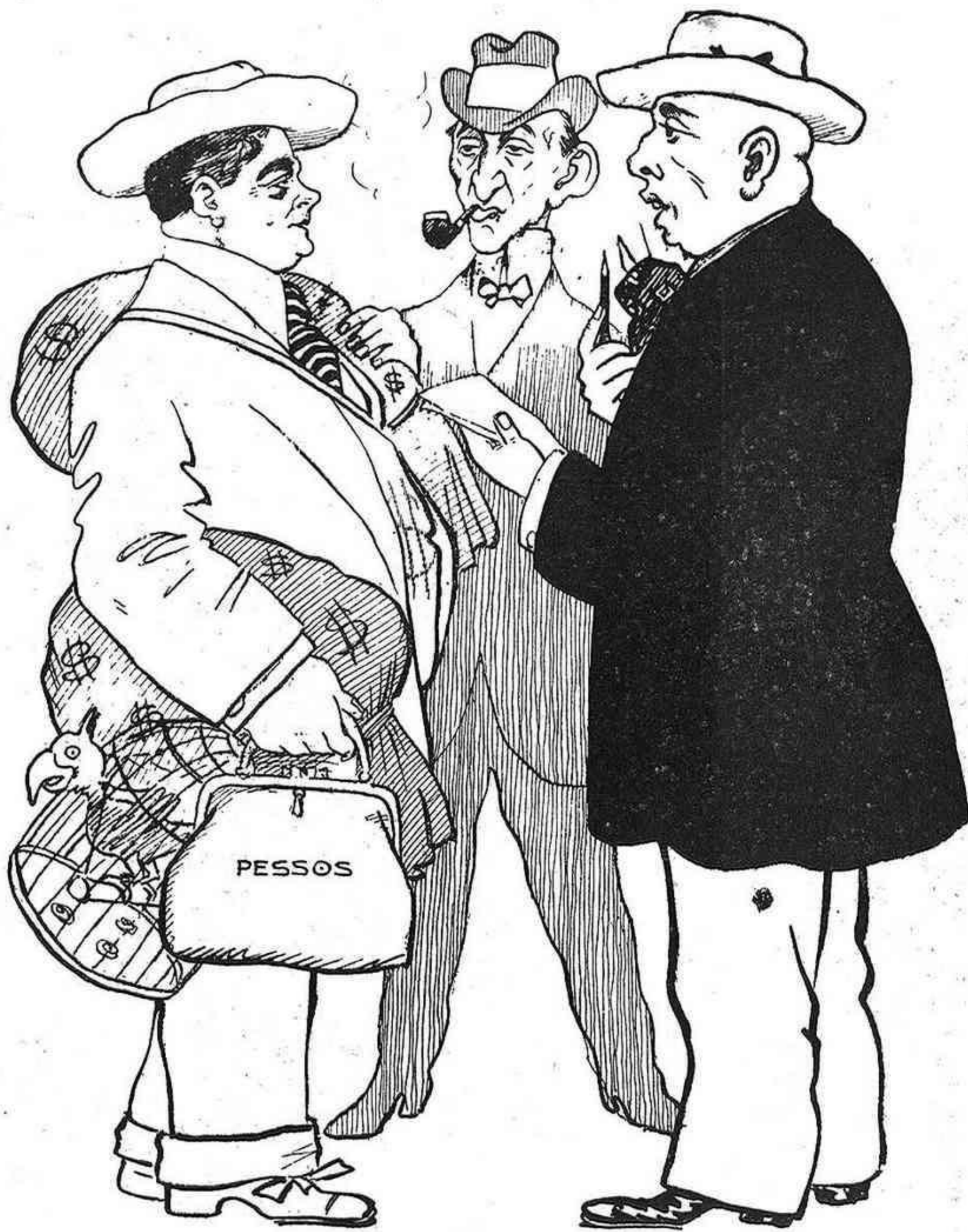
Y per xó vuy pregarli que 'ns perdoni á tots si quan desembarcá cobert de gloria, del *Montserrat*, la senmana passada, sentí una mica de tristesa al trobarse sol, ab els seus, sobre 'l moll y pensant ab las arribadas esplendorosas que 'ls ciutadans han fet y farán encare als capdills de la guerra.

Ningú aná á rebrel, malgrat las victorias definitivas que per la patria en las sevas més altas manifestacions de civilitat, ell ha conseguit, porque la Ciutat atravessa una crissis fondíssima; la Ciutat está ara greument malalta y malalta de dintre de tot del cor y de l' ánima; ha vessat molta sanch á graticient y la feblesa y el dolor la tenen anorreada.

Per xó es possible que quan els seus millors fills s' acostan á la capsalera del seu llit pera besarli el front, no 'ls regoneixi.

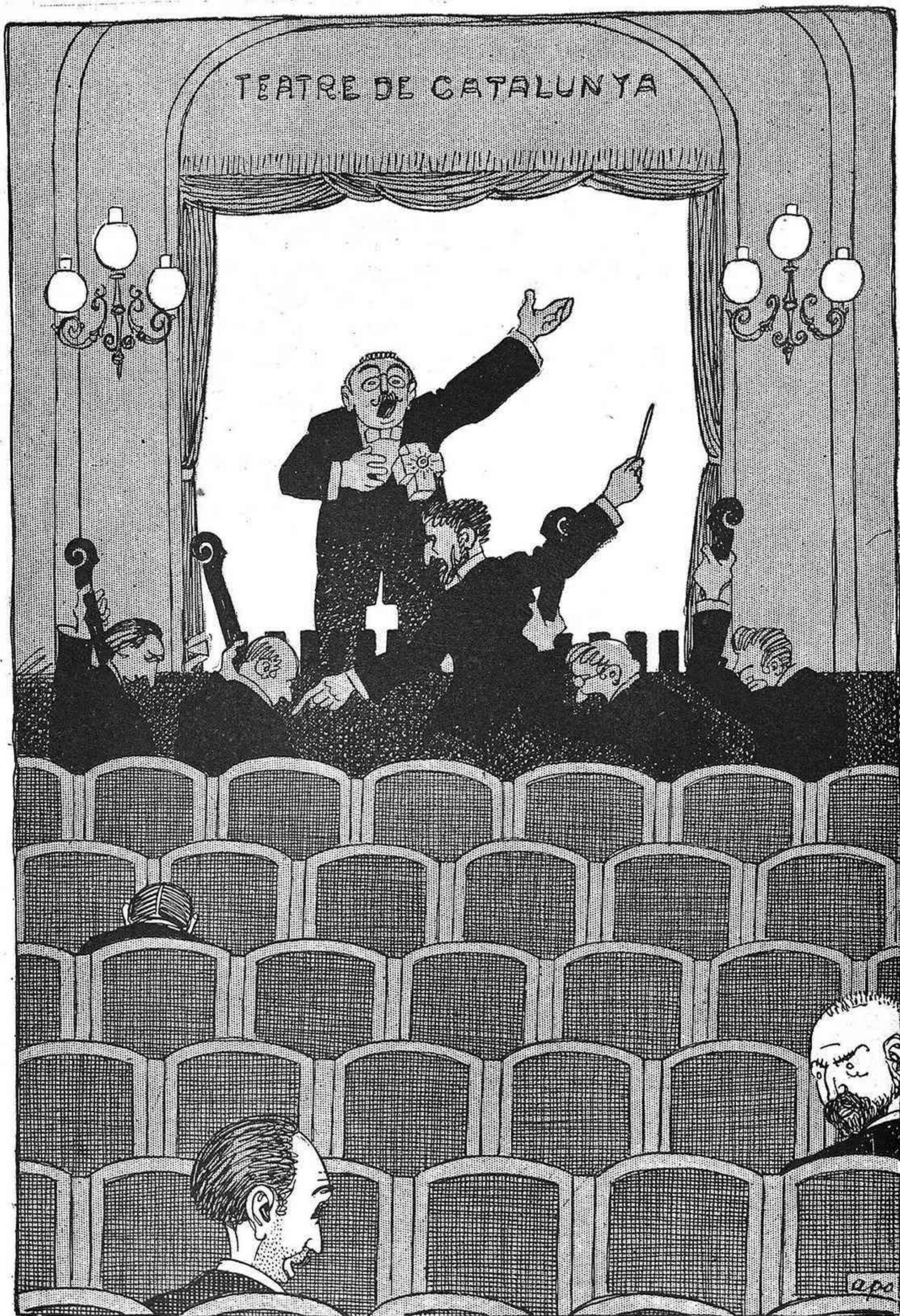
La taula pairal resta desolada; ja no s' hi senten las vivificantas rialladas que abir una general esperanza de vida forta hi feya repercutir. Hi ha en ella llochs buyts que no han d' ocupar may més els que 'ls abandonaren per anar... ningú sab ahont; els que hi som encare 'ns mirém atontats pel dolor de la perda, la inutilitat del sacrifici y per una mena de desconfiansa en nosaltres mateixos molt semblant á la

«TOURNÉE» VENTATJOSA

—Pero ¿no dihen que 's va perdre tot, lo d' allá á las Américas?
—Segons pera quí; jo encare hi he trobat gloria y profit.

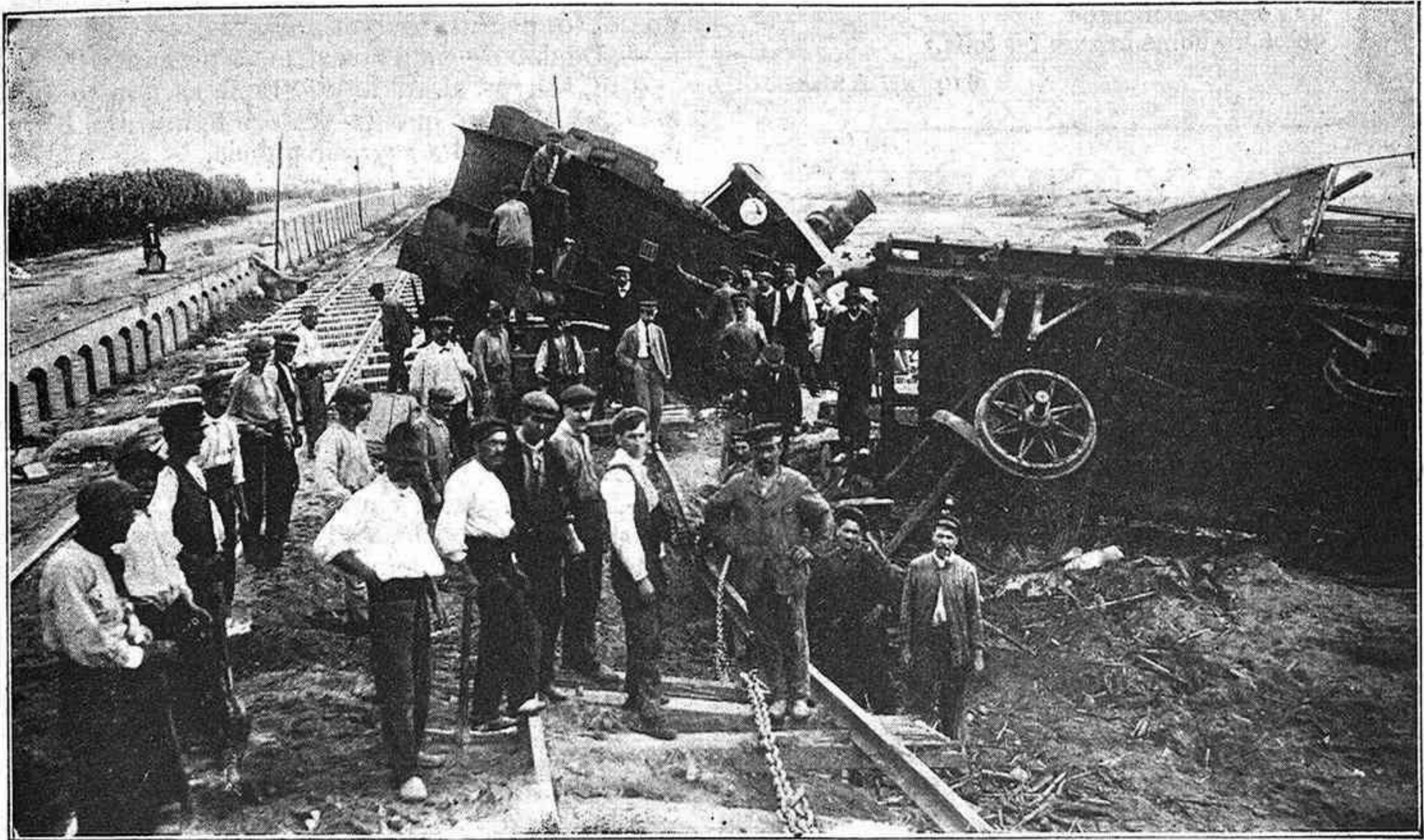
FUNCIÓ FORA D' ABONO

L' ARTISTA: — Aléjase el trueno, renace la calma...

UN ESPECTADOR: — ¡Recristinal! ¡Quina Veu més falsa!

EL FERROCARRIL DE LA COSTA

Un tren descarrilat el diumenge sobre la riera de Teyá, á conseqüència dels ayguats d' aquests darrers días.

que 'ns domina després d' haver sentit y apaivagat las divagacions y deliris d' un boig.

Perdoneunos á tots, fill predilecte de la patria; quan se cloquin las feridas obertas y la Ciutat re-prengui ab la joyosa ardidesa de sempre sas tascas y resorgeixi la fe en nosaltres mateixos y en el per-venir, vos, hi tindreu á la nostra taula un lloch entre 'ls elegits y á ocupar-lo us hi durém en triomf, al-santvos damunt dels nostres fronts.

MARTÍ GIOL

DE LA REVOLTA

—Ay! ¿sents cóm xiulan las balas?...—
me deyas plena de pô.
Y jo, perque no ho sentissis,
cada xiulet, un petó.

Fa molts días que las balas
no se senten ja brunzi;
no més tú en sents á dotzenas
desde 'l vespre al dematí.

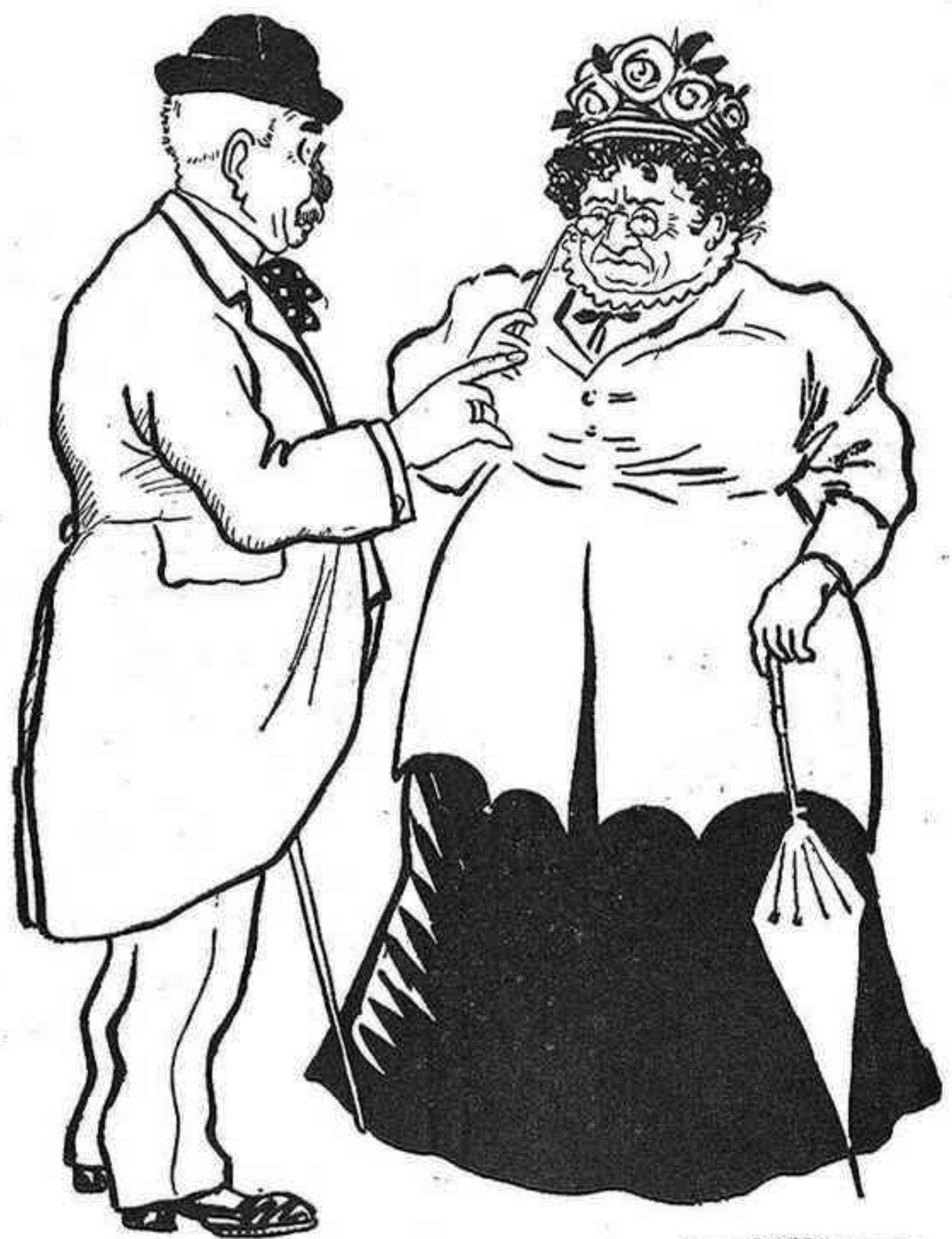
Y avuy que, per sort, á fora
la pau restablerta veig,
lo qu' és á dintre de casa
hi ha un contínuo tiroteig.

Tinch promés á la estimada:
per cada tret, un petó;
y per cada canonada,
un petó y una abrassada...
Es poquet; prô ¡Deu n' hi dó!
Ella no es pas exigenta,
més, per son cor excelent,
la idea de mort l' afrenta;
y hauría estat més contenta
ab aquest oferiment:

«Per cada petó de vida
que aquells días s' hagués dat,
una conscienta embranzida

vers la idea benehida
d' una millô humanitat.
Per cada pedra aixecada,

D' ARREL

—Si 'm creguessin á mí, aviat s' acabarían las
ideas incendiarias.

—¿Qué faría?

—Suprimiría el petroli.

una mà que construhís,
y per cada barricada,
una dona enamorada
que á un home hagués fet felís.»

MIQUEL ANGEL

EL BANY CIENTÍFICH

—¿Cóm se banya vosté?—va dirme un día el doctor Cutxet, excelent amich meu y á bon segur conegut de molts dels que 'm llegeixen.

—Pues... com se banya tothom,—li vareig respondre.—Me 'n vaig á la Mar vella, 'm despullo, 'm fico á l'aygua, m' hi estich una estona, 'n surto, m' aixugo, torno á vestir-me... y aquí té vosté, prescindint de detalls y galas retóricas, explicat el meu bany.

—Y qué més?

—Y res més.

—Pero ¿vosté no s' entera primer de la temperatura de l'aygua? ¿Vosté no calcula l' humitat de l' atmósfera? ¿Vosté no medeix el temps?..

—No, senyor.

—¡Desdixat!.. No sab vosté la funesta lleugeresa, la imprudencia gravíssima que comet!..—

Jo, mal m' está el dirho, no soch espantadís de mena; pero l' ayre de Júpiter indignat ab que 'l doc-

tor Cutxet va pronunciar aquestas paraulas—¿per qué negarho?—omplí el meu esperit de sombras, si no del tot negras, bastant obscuras.

—¿De debó?—vaig atrevirme á preguntarli.

—Sí, senyor, sí. L' hidroterapia es una cosa molt més seria de lo que la gent se figura. Del bany al cementiri no hi ha gayre distancia.

—Es cert. Prenent el tranvía del Poble Nou deu ser qüestió de sis ó set minuts.

—¿Que se 'n burla?

Y al dir aixó, el doctor Cutxet m' agafava tràgicament per la solapa.

—No, home! 'M limito á fer una petita observació.

—Es que lo que jo li dich es molt serio. Tan serio que... Ja veurá... ¿á quin' hora hi va vosté al bany?

—A las vuyt del matí.

—Donchs... demá vindré ab vosté. Vull acompanyarlo, vull dirigirlo, vull demostrarli prácticament quán delicadas y numerosas son las precaucions que pera que 'l bany fassi profit hi ha que pendre.

—Oh!... No puch permetre que vosté 's molesti fins al extrém de...

—Res de molestias!.. Es gust, satisfacció, necessitat que jo tinch de guiarlo, d' ilustrarlo, d' ensenyarli á banyarse científicament.

—Pero...

—Ja está dit!.. Demá á las vuyt, á *La Concha modelo*.—

RACCIÓ DOBLE

—Fins avuy, tot llegint el *Brusi*, prenía 'l meu xacolata; ara, com qu' estich suscrit, també, á *La Veu*, en necessito dugas xicras.

¿Qué havia de fer jo?.. ¿Escabullirme ab alguna excusa?.. ¿Enviarlo descaradament á passeig?.. ¿Pegarli un tiro?..
—No 'n parlém més!—vareig dirli.—Demá, á la Concha.

* * *

Ja hi som.

Convenientment dessuat y descansat, surto del quarto vestit ab el lleuger tapa-rabos, y 'l doctor Cutxet, que s' ha assentat á la vora de l' aygua pera explicarme ben cómodament la lliadó, me clava una mirada escrutadora, la primera del curs.

—Porta el tapa-rabos lligat massa estret. L' abdomen queda oprimet, y ab la contracció que al mullarse sufrirá el cordó...

—Me sembla...

—Res!.. Aflúixissel.

Ho faig així y 'm dispo a ficarme á l' aygua.

—¿Ahónt va, imprudent?

—A conferenciar ab las onadas.

—¿Pero no sab que primer ha de refrescarse 'l cap?.. Múllissel desseguida!...

Obeheixo cegament la seva indicació y dono un parell de passos, sobre l' espuma.

—Quan l' aygua li arribi als genolls, aturis.

M' aturo.

—¿Quína impressió sent?

—Trobo que l' aygua es bastant fresca.

—Surti.

Reculo y 'm quedo en sèch.

—Torni á entrar ara. La primera impressió ja s' haurá desvanecut.

Avanso altre cop en direcció á l' aygua.

—Més endins!—me crida el doctor.

—¿Així?

ELS ENVÍOS DEL CAUDILLO

«En el vapor *Valbanera*, el Sr. Lerroix ha mandado á Barcelona, entre otros animales, tres patos, un toro y un avestruz.»

(Gacetiilla d' un diari.)

—Sí. Ara, arronsis.

M' arronso.

—Ara estiris.

M' estiro.

—Ara donguis un massatge al pit, al coll, als costats...

Sumís com un autómata, vaig executant tot lo que 'l meu amich m' ordena.

—Torni á enfonzarse.

M' enfonzo per segona vegada.

—Torni á posarse dret.

Ho faig.

—Ara begui una mica d' aygua... poca... un glop...

—Ja está.

—Ara surti y, depressa, rápidamente, sense perdre un instant, fassi set contraccions, aixuguis, vesteixis... y á casa.

—Es que apenas han passat cinch minuts... y á mí, ara es quan m' agrada-ria poder...

—Deixis d' historias!... A vestir-se, á vestir-se desseguida!...

Y baix la carinyosa vigilancia del sabi amich surto, faig las contraccions, m' aixugo... y mentres me vesteixo, vaig malehint al doctor Cutxet y á tota la seva parentela fins á la quarta generació.

* * *

—¡Quín aucell més gros y més macol!

—Ja se 'l pot mirar, ¡al És l' avestruz de don Alacandro.

Naturalment, l'endemà vareig caure malalt.
Y comprenent d'ahont venia el tiro, vareig pendre la precaució d'enviar á buscar á un altre metge.
—¿Per qué no vols al doctor Cutxet?—me deyan els de casa.

Y jo vaig contestalshi:

—Perque no considero prudent que vingui avuy á acabar á domicili l'obra que ahir va comensar á la Mar vella...

MATÍAS BONAFÉ

L' ÚLTIM VIATJE

Vostés ja deuenh sabé que he vingut de Buenos Aires, pero 'l que no saben gayres cóm hi vaig aná, y per qué.

DESPRÉS DEL XUBASCO

Bomberos extrayent l'aygua d'una casa inundada el passat dissapte.

Donchs ara 'ls ho vaig á dí perque no estiguin ab ansia ¿Jo estar quiet? No hi tinch constancia. M'agrada móurem á mí.

Y com ja he recorregut d'América 'l principal, la del Nort, y la Central y 'm faltava la del Sud, vaig dir: Las vull véurer totas; no t'hi pensis y á fé 'l viatge, y carregant l'equipatge: pássiho bé, que cauhen gotas.

A véurer, ¿quín barco surt? ¿El Cádiz? Hi anirás bé. ¡Quin vapor! ¡Y quin cuyné! El viatge 'm va semblar curt.

Allí farás molts dinés; els gastos no t'han de dódrer. ¡Si diu qu' es arribá y módrer! Per fé una fortuna, un mes.

Diner que agafi l'enterro, deya jo, y al arribar lo primer que vaig comprar va sé una caixa de ferro.

Y sense parlá ab ningú, vinga á rodar pels carrers, á enriqueirme, á fer diners. ¡Quin xasco me 'n vaig endú!

La caixa ni 's va estrenar. ¡Buydal! ¡Lo qu' es el destino! May va tení un *inquilino*; (1) sempre va estar per llogar,

Com á poble, es dels més grans Buenos Aires, si senyó, y avuy deu tení un milió quatrecentos mil habitants.

Té carrers amples, bonichs plassas grans y ben cuydadas; de Banchs ne té á carretadas, té hotels, cafés grans y xichs.

Pero es el poble més car; ab lo que allí costa un pis un pot viure un any felís en qualsevol altra part.

Cent pesos, posant'ho al cap ja 'ls guanyas, si tens paciència. Pero ¿vols viure ab decencia? Trescents pesos, ja se sab.

Ab la casa y aliments se te 'n van, sense fé excessos. Donchs ¿què 'n fa un hom de cent pesos, si 'n necessita trescents?

Es un país que en tot revela l'esprit de contradicció; al hivern hi fa caló y al estiu fa un fret que pela.

Y un altre contrassentit, (fan la contra per manía) quant aquí es nit, allí es día, quant aquí es día, allí es nit.

Allí un home de judici troba feyna, de segú; pero jo no he vist ningú que 'n trobi del seu ofici.

Un taberné, si á mà vé, allí té de fer cotillas, y un fabricant de cerillas troba feyna de cuyné.

Hi ha advocat, que, desairat, té de plantar barbería, y barber que no viuria si no exercís d'advocat.

A mí, que arribo orgullós, creyent que las lletras davan, ¿may dirían què 'm nombravan? ¡Fotógrafo! ¡Es horrorós!

No vaig volgué replicar, pero vaig dir: No m'enganxas. ¡Es clar! Jo 'n sé fer de *planxas*, pero no sé revelar,

El clima es molt incivil, y 'l més variable del mapa. A las deu s'ha d'aná ab capa, y al cap d'una hora de dril.

Al veure aquest desgavell, vaig dir: Aquí jo no m'hi estich, aquí en lloch de ferm'hi rich hi deixaria la pell.

Y recullint l'equipatge torno ab el *Joseph Gallart*, per cert que ho he pagat car. ¡Quin vaporet! ¡Y quin viatge!

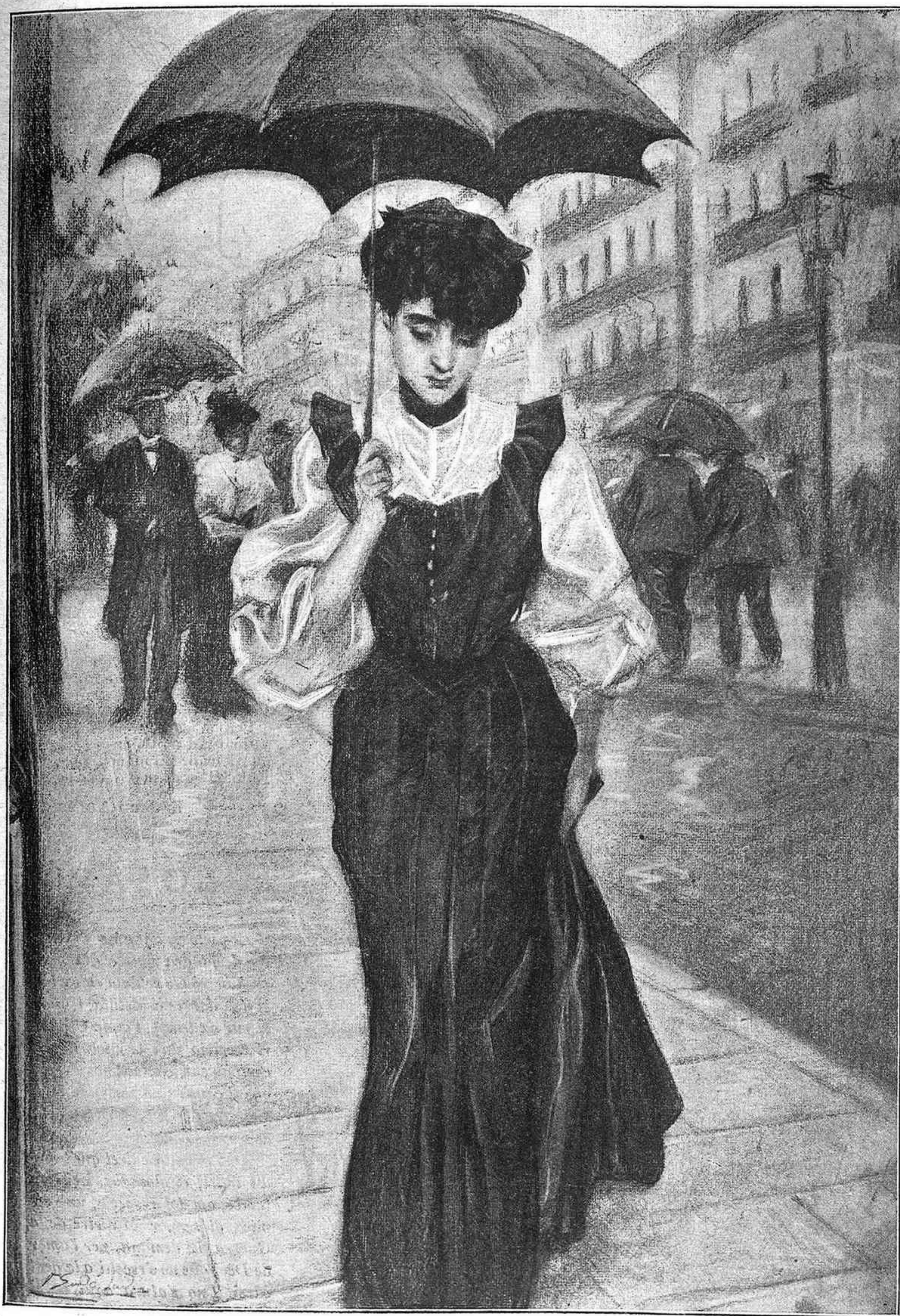
Avuy tot vapor que 's mou, en vint días es aquí, donchs nosaltres ¡fa escriuixí! n'hi vam estar trenta nou.

Exposats á un cataclisme, perque 'l mar s'enfila aviat. Nada, una velocitat de tortuga ab reumatisme.

(1) Ja ho sé que s'ha de dir estadant, pero á mí 'm convé dir *inquilino*.

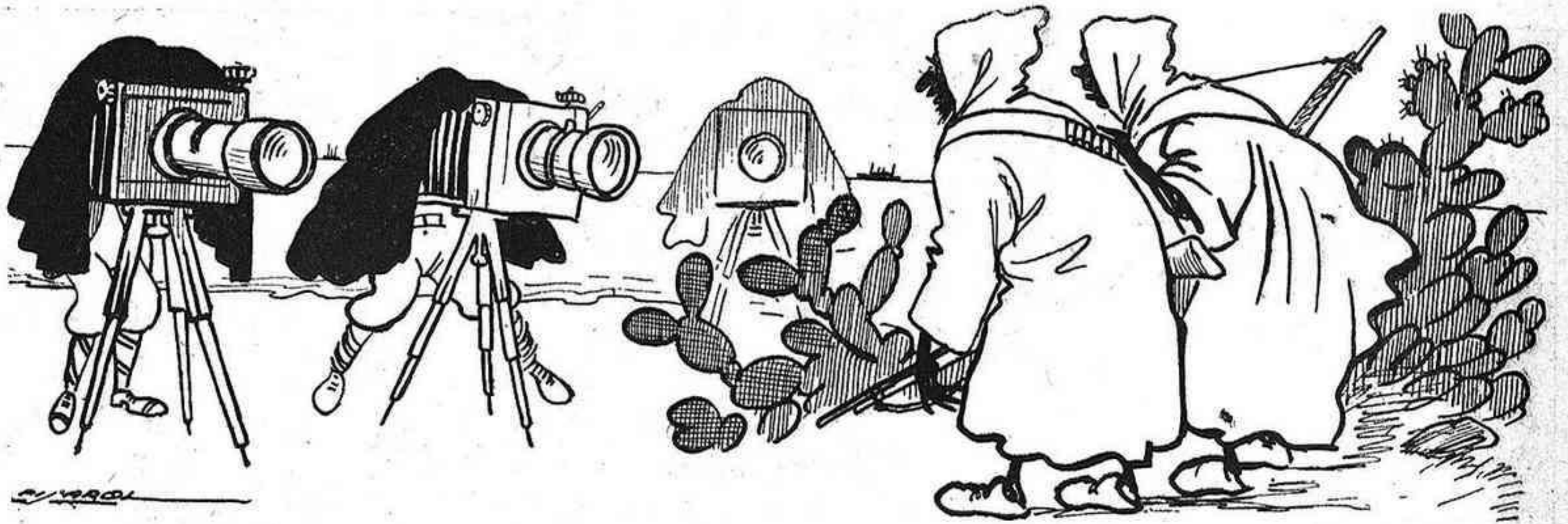

TIPOS BARCELONINS

La modisteta.

AL PEU DEL GURUGÚ

—Ajúpat, noy, que 'm sembla que aixó son las ametralladoras de nou sistema.

Y hem tingut de tot: sorolls
que no 'ns deixaven dormí,
y averías pel camí,
y ¡horror! fins hem tingut polls!
Polls d' emigrant, de segú,
perque eran els que 'n portavan;
polls d' aquells que allí 'hont se clavan
ni á tiros els treu ningú.
No hi ha res més cremadó
que 'l fer carbó. ¡A mí 'm trastocal!
Donchs en veyent una roca
ja hi 'navam á fer carbó.
Fent carbó, vinga una muda,
y 'n vam fer quatre vegadas.

Semblavam aquellas criadas
que 'l compran á la menuda.
El Cádiz, el Barcelona,
el Wifredo, el Valbanera,
son uns vapors de primera,
que hi pot aná una persona.
Allí desde 'l capitá
fins á l' últim mariner
no saben may lo que fer
per complaure á n' el que hi va.
Cap capitá allí es xismós,
ni 'ls oficials son donetas,
ni 'l metje gasta brometas
de mal gust, fentse el graciós.

Ni s' endú á cap passatjera
de las de bordo, ab molt pit,
y la torna á mitja nit
ab un lloro de primera.
Per xó 'l qu' es jo, si algun día
m' hagués de torná á embarcar,
no m' hi hauria de pensar:
Pinillos y Companyía.
Pero m' envayno la espasa,
y si no surt un Colón
que descubreixi un nou món,
jo no 'm moch may més de casa.

EDUARD AULÉS

¡ EN MARXA !...

En Sebío Corominas, al frente d' un batalló de voluntaris, llensantse á la conquista... del suscriptor.

GLOSARI

El periòdic Ejército y Armada demanava l'altre dia que's prohibeixi als soldats emportar-se'n guitarres a Melilla; i, quasi al mateix temps, l'amic Chavarri escrivia una crònica desde'l campament, contant-nos l'efecte que li causà una sessió de fonògraf, a mitja nit, entre'ls alertes de les avençades.

Amb el mateix dret que'l susdit diari, el glosador, avui fa també, am tot respecte, una súplica al senyor Ministre de la Guerra. Li demana, per l'amor de Déu, que no s'escolti a la gent cursi. I no s'atura aquí en el pedido, el glosador, sinó que s'atreveix a afirmar que'l bon

gust, el sentiment nacional, l'art i fins les accions guerreres hi guanyaran si s' canbia aquet fonògraf de que'ns parla l'il·lustre wagnerista valencià per una guitarra ben trempada.

Compendriem que en el camp de batalla no deixessin tocar l'eucarina, perquè fa adormir, o l'acordeon, perquè fa mal-de-cap, o el bombo, perquè a sò de tabals no s'agafen llebres, però postergar la guitarra, l'amiga i germana nostra, un instrument essencialment espanyol, que arrenca l'ingenuïtat del poble transportant-li del cor als llavis les més belles emocions de la seva ànima, i postergar-la a un fonògraf, aquest embut poca-solta que'ns envia romanças am ranera i aries am gàrgares de segona mà?... Això mereix la protesta de la gent sensata.

Els detractors de la guitarra apoen en dugues raons la seva demanda prohibitiva: La primera, perquè opinen que la guitarra està renyida am la serietat... El qui afirma això, no deu haver-ne sentit tocar mai, de guitarres. Els bons guitarristes, desde en Targa fins a n'en Manene; desde'ls eminents concertistes fins als acompanyants de boleros, no sols posen la cara seriosa, tot tocant, sinó que encomanen la serietat a l'auditori.

L'altra raó, segons diuen, és el mal nom que la guitarra'ns ha donat entre les potencies. Però, de noms i de potencies, qui'n fa cas?

Un dels moros de la kàbila de Beni-Sicar, enemiga d'Espanya, es diu Cambó...

Malgrat això, no crec que a Besalú se'n sentin indignats, ni tant sols tocats de l'amor propi.

XARAU

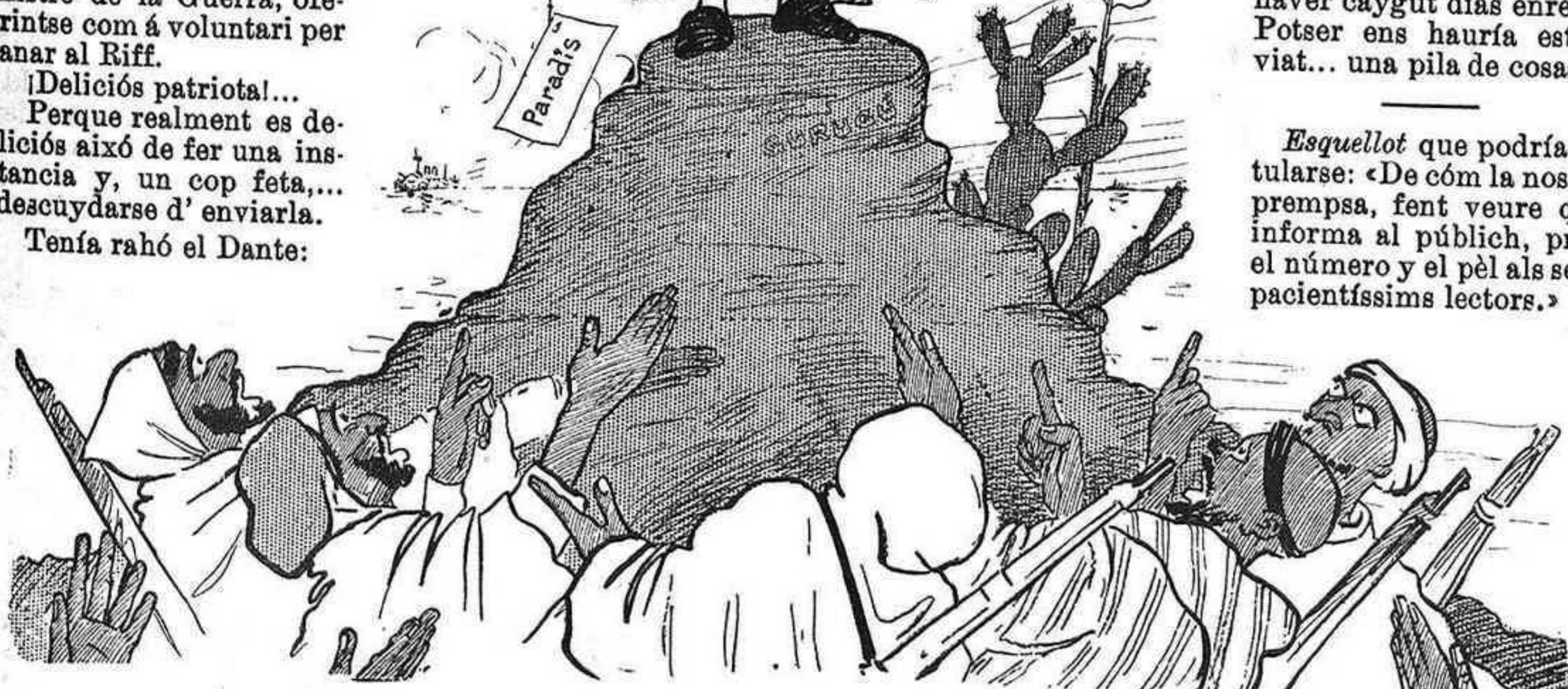
ESQUELLOTS

Entre 'ls pobres recullits aquests darrers d'ías en la vía pública, n'hi ha un que portava á la butxaca una instancia dirigida al ministre de la Guerra, oferintse com á voluntari per anar al Riff.

¡Deliciós patriota!... Perque realment es deliciós això de fer una instancia y, un cop feta,... descuydarse d'enviarla.

Tenia rahó el Dante:

ELS MOROS NO MOSSEGAN L'AM

El CHALDY: —Veni ab mí, que Mahoma us farà anar al cel.
—Moltíssimas gracias, pero... ja estém bé aquí á la terra.

«Lo infern está empedrat de bons propòsits.»
Y las butxacas de certs patriotas, plenas d'instancias... que no s' envían á puesto.

¡Pobres fumadores francesos!...

Com que 'l Govern de M. Fallières necessita quartos y no sab d' ahont tréurels, sembla que al ministre d' Hisenda no se li ha ocorregut altra cosa que aumentar el preu del tabaco.

La venda d' aquest article, administrada allá pel Estat, produheix anualment al Tresor, segons las darreras estadísticas, un benefici nèt de 285 milions de franchs.

Però ab això no n' hi ha prou, y, encare que la noticia no es oficial, s' assegura que 'l recárrech projectat será d' un 10 ó un 20 per cent sobre 'ls actuals preus.

¿Quí fumará en la vehina nació, quan la nova tarifa estigui implantada?

Se 'ns figura que no serán pochs els contribuyents francesos que, meditantho bé, deixarán de fumar... y 's contentarán ab escupir.

Retallém d' un diari:

«Ha sido detenido el guardia urbano Tomás Rodríguez por acusársele de incendiario durante los sucesos de la última semana de Julio.»

¡Un urbano!...

Si la noticia transcrita resulta á la fi veritat, podrém dir com aquell sabi:
—«¡Cómo está la urbanidad!»

¡Apretal!...

Assegura un periódich que 'l conegut empressari de teatros don Ricardo Soriano, que actualment se troba á Berlín, acaba de contractar una «atracció» que—textual—segurament farà soroll.

«Fará soroll», y dit ab aquest retintín?...

Peró... ¿qué haurá contractat aquest diable d' home?...

¿Una batería Krupp?...

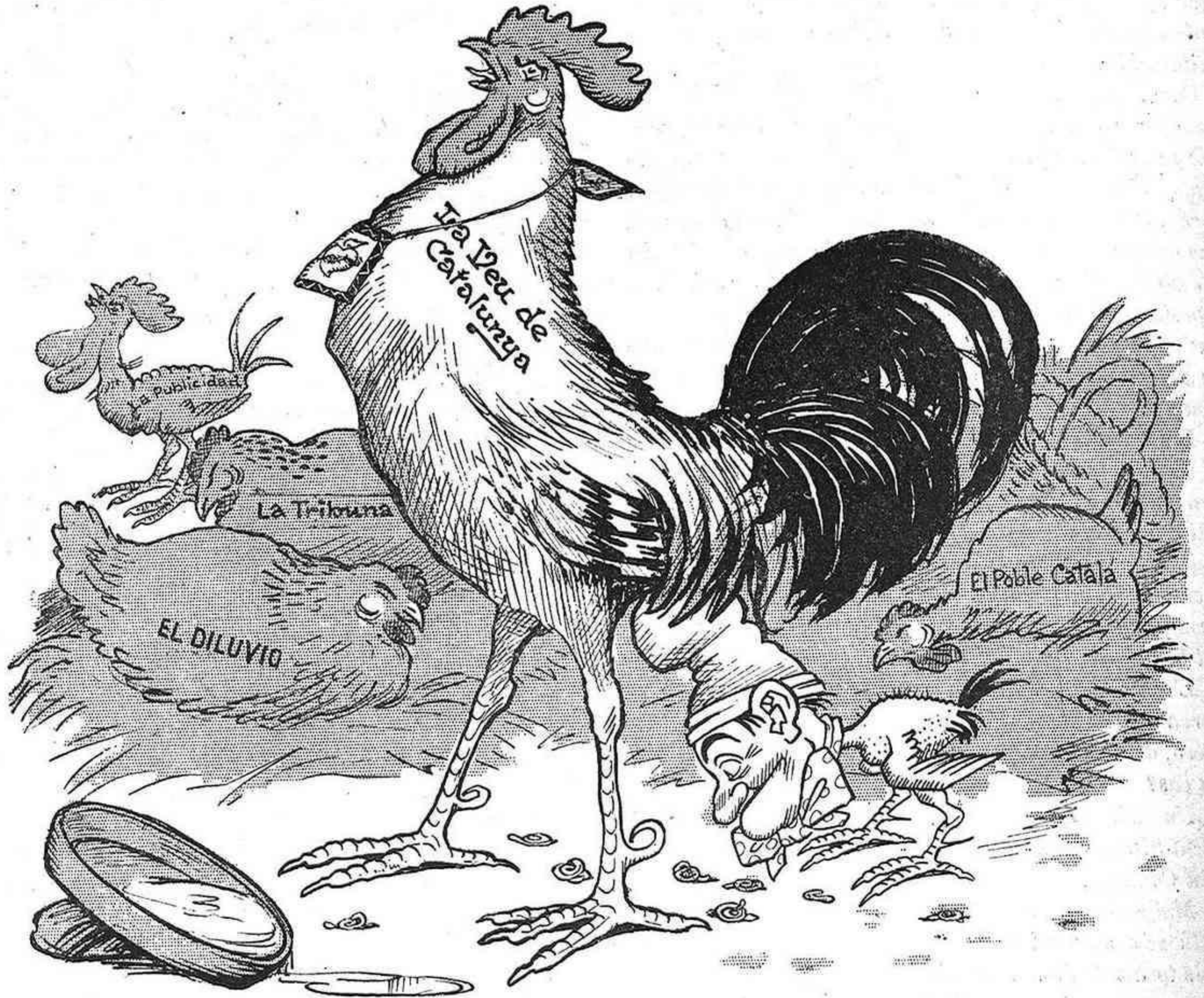
Dissapte á la nit va descarregar sobre Barcelona una tempestat de las que forman época.

Mentres plovia á bots y á barrals, un observador conegut nostre que sol distingirse per las sevas teorías utilitarias, ens deya ab la major bona fé:

—Els núvols may son oportuns!.. Ves si aquesta pluja que cau ara no podía haver caygut d'ías enrera! Potser ens hauría estalviat... una pila de cosas...

Esquellot que podría titularse: «De cóm la nostra prempsa, fent veure que informa al públich, pren el número y el pèl als seus pacientíssims lectores.»

EN EL GALLINER DE LA PREMPSA

—Aquí, avuy, no galleja ningú més que jo!...

Deya el dimars á la tarde un diari local:

«*Maisons Laffite*.—Clement Bagarol, completamente restablecido, espera que podrá salir de nuevo dentro de quince días.»

¿Qué degueren pensar els lectors al llegir aquest telegrama, que per cert anava sense fetxa, ni hora ni indicació del lloch d' expedició?

—¿Quí es aquest senyor Bagarol?—deurían dirse.—¿Qué ha fet? ¿Qué li ha passat, que ara ja está completament restablert? ¿Y ahónt anirá dintre de quinze días, quan pugui sortir no sabém si de casa, de la presó, del hospital ó del laberinto?

***

Donchs bé; si sorpresos degueren quedar-se els lectors del aludit diari llegint aquest misteriós logogrifo, més s' hi deurán quedar si arriban á llegir la solució, que ara nosaltres aném á donalshi.

Comensém per felshi saber que 'l senyor Clement Bagarol no es ningú.

Se tracta senzillament d' un globo dirigible, el *Clement Bayard*, que acaba de fer una ascensió quelcom accidentada.

Y si volen del fet noticias més extensas, dígninse passar els ulls per aquests dos telegramas que un altre diari barceloní, més respectuós que 'l primer ab els seus lectors, publicava el mateix dimars:

«*París, 23 Agosto* (á las 14).—El dirigible *Clement Bayard* fué lanzado violentamente esta mañana contra los postes telegráficos de la línea férrea de *Maisons-Laffitte*. La envoltura quedó destrozada y cayó junto á la orilla del Sena.»

«*París 23* (á las 21).—*Maisons-Laffitte*.—El dirigible *Clement Bayard* ha sido extraído del Sena. Espérase que dentro de quince días quedará completamente reparado.»

¿Qué tal?

La planxa, rifada, ó lo que sigui, del diari que 'ns parlava de 'n Bagarol y del seu próxim restabliment, ¿pot resultar més saladament divertida?

Aixó de que 'l nom no fa la cosa, sembla que no resa ab els vehins de la *avenue Ramalleras*.

Aquests honrats ciutadans sollicitan del Ajuntament que, tota vegada que s' han escombrat las costums llicenciosas de dit carrer, se li cambihi el nom que fins ara ha portat.

Ja están ben frescos!

L' Ajuntament, en substitució de *Ramalleras*, els hi posará *Petronius*, ó *Messalina* ó... *Priapo* ó el nom de qualsevol personatge pecador y de més difícil pronunciació.

Y ves si no fora més senzill posarhi «*Calle de Collaso y Gil*», per exemple...

Al venirme un diari local als dits, fixo casualment els ulls en la secció d' anuncis sicalptichs y llegeixo:

«Señora formal acceptará protecció de caballero respetable.»

Al llegí aixó en els «*Avisos*», ja sé lo que pensareu: el caballero, es el *Brusi*, y la señora, *La Veu*.

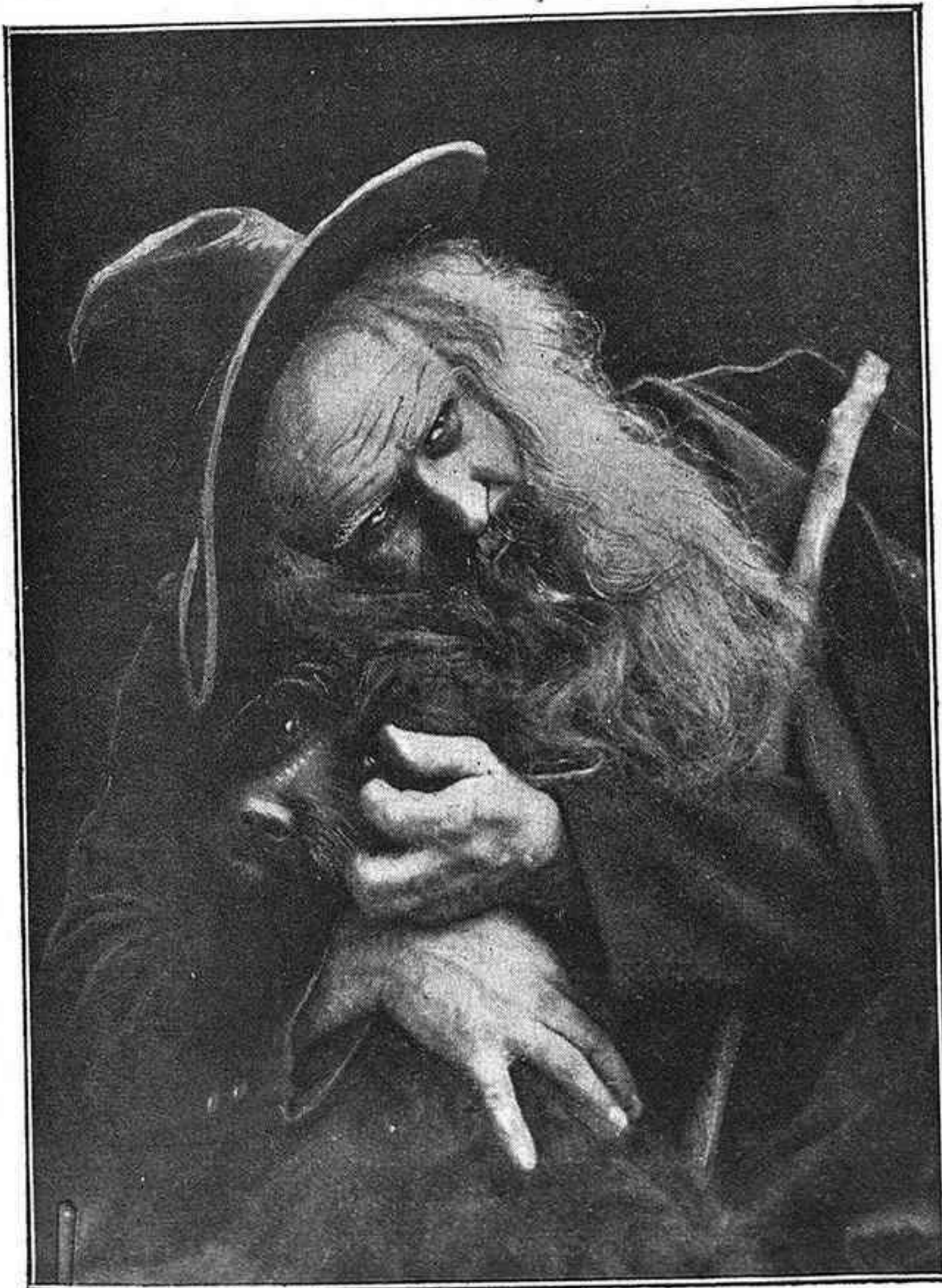
NOTAS DE CASA

Ab motiu d' haver trasladat la Sra. Viuda de Miquel y Rius de la rambla de Santa Mónica al carrer de Mallorca, 207, els seus antics tallers d' enquadernació y ratllats, ha repartit als seus clients un magnífich almanach, constituhit per un bloc del any económic 1909-1910, colocat sobre un gran relleu de molt bon gust representant el Comerç.

«L' ARLESIENNE» DE 'N DAUDET, Á PRADES

M. Gustau Violet, distingit escriptor-artista, que ha traduït l' obra al català-rossellonés.—Una escena de *L' Arlesienne* á l' ayre lliure.

En Jaume Borrás, en el paper de *Balthazar*.

L' «ARLESIENNE» A PRADES

Una hermosa festa d' art va tenir lloch, el día 15 del corrent, á Prades (Fransa). El sol anunci de una representació al ayre lliure de la comedia dramática del celebrat novelista Alfons Daudet, *L' Arlesienne*, congregá á l' alegre vila rossellonca uns quants milers de personas desitjosas de assaborir las bellas de l' obra immortal, ab la novetat d' esser traduïda al català rossellonés y ab l' alicient de veure's interpretada per inteligents artistas catalans.

En plena naturalesa, al peu mateix del Canigó, tenint per decorat l' autèntica blavor del cel de Prades, ab arbres naturals y masia de de bó, prengué tal relleu de vida y realitat la gloriosa tragedia d' aquells héroes del amor que s' anomenan *Vivette* y *Frederich*, que pot dirse que allí triomfá definitivament *L' Arlesienne*.

Apesar del seu origen provençal, la soperba producció d' Alfons Daudet que ha sabut adaptar ab admirable coneixement el distingit escriptor-artista, nostre bon amich M. Violet, ha guanyat indubtablement en color local, en sobrietat de llenguatge y autenticitat de caràcters.

L' impressió que al nombrós públich causá la dita representació pot jutjarse fent notar que á pesar de donarse en un espay inméns, al ayre lliure, 'ls artistas no s' hagueren d' esforçar gens en la veu; tals eran el religiós silenci y l' admiració dels espectadors davant de tanta bellesa y tanta poesia.

Per lo que toca á l' interpretació, havém de declarar joyosament satisfets que va ser un gloriós triomf pels actors de casa. Aixís, refugint tot dieteri de parcialitat, en que l' egoisme patri 'ns podria fer caure, permétinme que 'ls traduïxi l' opinió exposada per M. Albert Bausil en las columnas del diari parisench *Comédia*, qu' es una autoritat en materias artísticas teatrals:

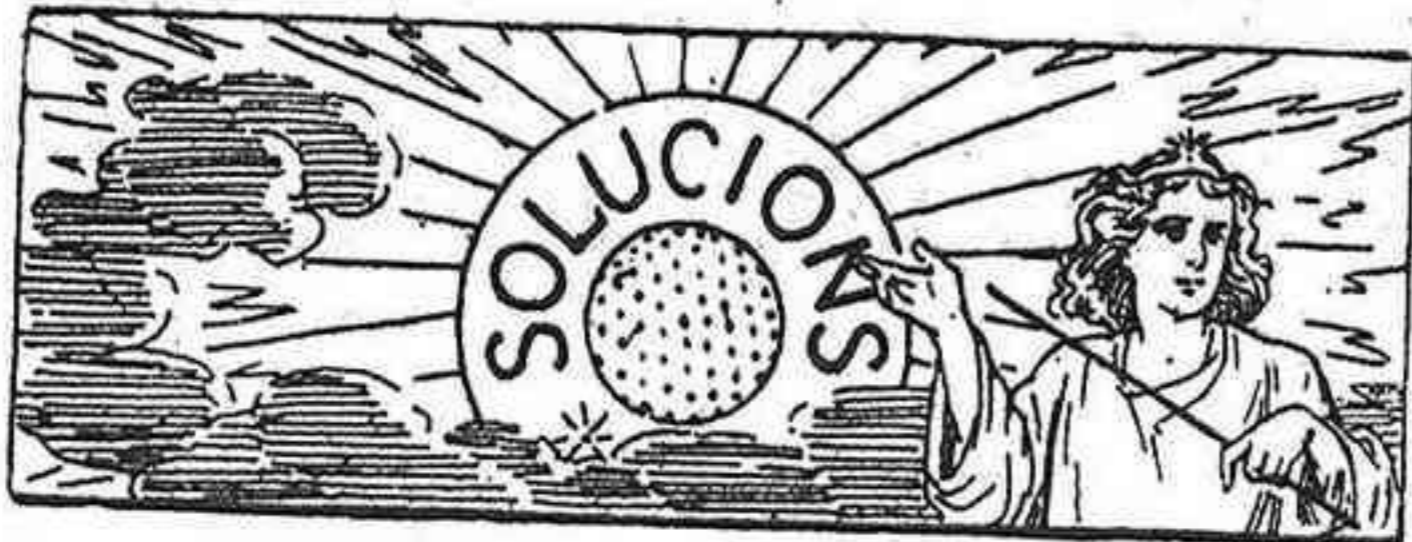
«La companyia Borrás, y en Borrás (Jaume) particularment, donan als respectius papers tal intensitat de vida, tal sinceritat d' emoció, tal potencia de realisme, tal naturalitat y tal senzillesa que no s' troban més que, rarament, en certs artistes de l' escola d' Antoine. Els crits, las riallas, las llágrimas, son sinceras; y no crech que s' pugui presentar un *Balthazar* més hermós d' accionat y de vida, de grandesa trágica y de veritable lirisme com el del teatro de Prades. Semblant creació coloca á n' en Borrás á l' altura d' en Gémier y d' en Paul Mounet y entre 'ls més grans y més exactes artistes dramátichs.

»Las senyoras Sala (*Rose Mamañ*), Hernández (*Vivette*), Ferrer (*L'Innocent*), Pallardó (*Renaude*), y els senyors Saumell (*Frédéric*), Martí, Nieto y Ferrer, completan superbament la excelent companyia catalana, á la qual el públich no escassejá las ovacions ni 'ls aplaudiments.»

Una entenimentada orquesta composta de vuytanta professors interpretá á la perfecció, baix la inteligent batuta del mestre Nussy-Verdié, la xamosa partitura ab que ilustrá las més interessants escenas de *L'Arlesienne* el genial Bizet.

Entussiasmats ab els nostres artistes, els bons rossellonenchs varen obsequiar molt á la companyia Borrás, veyentse, aquest, obligat á declamar, fóra de programa, y al cim de Canigó, el popular monólech de 'n Guimerá *Mestre Olaguer* que li proporcioná una sorollosa ovació per part dels presents, entre 'ls quals s' hi contava 'l bisbe monsenyor Carcelade de qui va rebre tal efusiva estreta de má, que valgué tant com una benedició.

L. L. L.

A LO INSERTAT EN EL NÚMERO ANTERIOR

- 1.ª XARADA I.—*Per-pe-tu-a*.
- 2.ª ID. II.—*Ca-ma-mi-lla*.
- 3.ª ANAGRAMA.—*Sap-Pas*.
- 4.ª LOGOGRIFO NUMÉRICH.—*Calixte*.
- 5.ª CONVERSA.—*Reforma*.
- 6.ª GEROGLÍFICH.—*Per sardanas, en Tresserras*.

XARADAS

I

A VETAT DE BLAU

DEL «CENTRE COLOMBÓFIL CATALÀ»

Pas-te-ra-da la van fer
no 'ls que escriuhen eixas ratllas,
volgut amich colombófil.
No es per nosaltres... fallada
si en Monzón y altres concursos
volgueren á parts extranyas.
Tot y aixó, nostres coloms
llochs envejats conquistavan,
mentres que 'n viatjes següents
vareu fer vos retirada,
el perquè tan sols ho sab
el Senyor de Veta Blava;
més conteu que va servirvos
de molt aquella virada,

ja que d' esser un campió
de vuytanta á cent setanta
molt fácil qu' en jorns serens
y estant las montanyas claras
s' haurían plumat *Carriers*...
per cinch ralets á las plassas,
y, en vritat, es dolorós
per qui lluyta ab esperansa;
ino es tot hu quedá 'ls coloms
ó tan sols la colomassa!

Al *Derby* del any vinent,
si la sort vos es galana,
una pi-hu ben profitosa
podreu posar com á Flandes,
creyém que *dos* poma es prou
per la *quart-tres* dá á nosaltres.

Deixeuvos, donchs, de cansóns
y dedicantnos xaradas,
á *total* ens trobarém
pera lluytar cara á cara.

DOS PERIQUINS

II

La *Tot dos* un hu-*quart-tres*
molt cantadó y molt hermós,
que li vengué la *quart-quatre*
de casa 'l senyor Ambrós.

UN XARADISTA

III

Es animal d' estima
prima,
musical diu qu' es l' Ambrós
dos,
part del any, díu qu' es
tres,
y si encare no has comprés
lector, aquesta xarada,
es un peix que molt m' agrada
la *primera, dos y tres*.

PERE CORTACANS (Llegidor de LA CAMPANA)

TARJETA

SANTIAGO OLIVIERS
DE PRIM

Ab aquestas lletras, degudament combinadas, formar el nom d' un hermós drama en un acte y el nom y apellido del autor.

JAUME JUBANY BONET

INTRÍNGULIS

a a a a

Afegir sis consonants á n' aquestas quatre vocals, de modo que degudament combinadas, donguin el nom d' un reptil.

UN LECTOR

CONVERSA

—Acaban de dirme que 't casas, Tomás.
—No; un germá meu es el qui 's casa.
—¿Viu aquí á Barcelona?
—No.
—¿Donchs, ahónt?
—Entre tú y jo ho hem dit.

RAFAEL PLANAS TOLOSA

GEROGLÍFICH

I III I
I III II
NII
O O

RAMIRO ESPINOSA Y ESPINOSA

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, 20

Imprempta LA CAMPANA y LA ESQUELLA, Olm, 8
Tinta Ch. Lorilleux y C.^a

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, número 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat número 2

Diccionarios de bolsillo **FELLER**

Español-Francés.	Ptas. 2
Francés-Español.	» 2
Español-Inglés.	» 2
Inglés-Español.	» 2
Español-Alemán.	» 2'50
Alemán-Español.	» 2'50

La gimnasia para todos

POR L. G. KUMLIEN

Un tomo en 8.º, Ptas. 2

COFRE DE SÁNDALO

POR

D. Ramón del Valle Inclán

Un tomo en 8.º, Ptas. 3'50

ARANCELES DE ADUANAS

PARA LA

PENINSULA É ISLAS BALEARES

Un tomo, tela flexible. . . . . Ptas. 3

GUIA * LOP *

LA CIUDAD DE BARCELONA
ITINERARIOS PRÁCTICOS

Un tomo en tela. . . . . Ptas. 2

JUANITA

LA PERFECTA COCINERA

Un tomo en 8.º, Ptas. 2

Encuadernado, Ptas. 3

BAZAR DE LA UNIÓN

Calle de la Unión, 3 - BARCELONA

EFFECTOS DE ESCRITORIO

IMPRESIONES COMERCIALES

1,000 sobres impresos, Ptas. 3'25

NOTA.—Tothom que vulga adquirir qualsevol de dites obras, remetent l' import en libransas del Giro Mútuo ó bé en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitj, 20, Barcelona, la rebrá a volta de correu, franca de ports. No responém d' extravíos, si no 's remet además un ral pera certifiat. Als corresponsals se 'ls otorgan rebaixas.

ABD-EL-VENTOSA, MULEY-CAMBÓ Y SIDI-BERTRÁN

Reunió de moros confidents.